

“(Hoe) handelen bij droogte”

Calamiteitenplan Droogte en vis(sterfte)

Max van de Ven
Frank Bosman

Milieuadviesbureau ATKB
Hengelsportfederatie Midden Nederland

Aanleiding

Vanwege de aanhoudende droogte en hoge temperaturen zijn door waterbeheerders en sportvisserij in de zomer van 2018 honderden reddingsacties uitgevoerd. Ondanks deze inspanningen was er sprake van massale vissterfte en dierenleed en grote verliezen voor ecologie, economie, recreatie.

De snelheid en efficiëntie van ingrijpen werden vaak beperkt door gebrek aan organisatie, kennis en middelen. Ingrijpen was vaak *ad hoc*.

Naast preventieve maatregelen om watertekorten/droogval in de toekomst te voorkomen en systemen robuuster te maken, is het ook belangrijk om adequaat te kunnen reageren op acute probleemsituaties (calamiteiten). Een **draaiboek waarin is vastgelegd wanneer en hoe te handelen in geval van calamiteiten met vis** kan daarbij soelaas bieden.

Checklist Droogte en Vis (2019)

De Checklist Droogte en Vis roept waterbeheerders en sportvisserij op tot het opstellen van een draaiboek waarin is vastgelegd wanneer en hoe te handelen in het geval van calamiteiten met vis en geeft adviezen over de werkwijze en inhoud.

De Checklist Droogte en Vis is te downloaden via de website van Sportvisserij Nederland en de Helpdesk Water:

<https://www.helpdeskwater.nl/actueel/@215307/checklist-droogte-vis-verschenen/>

Initiatief en actoren opstellen calamiteitenplan

Het opstellen van het calamiteitenplan gebeurt bij voorkeur op initiatief van de waterbeheerder in nauwe samenwerking met de sportvisserij. Samen vormen zij een werkgroep.

In de werkgroep kunnen aanvullend ook visrechthebbenden, gemeenten, natuur- en terreinbeheerders en andere actoren bij dit proces worden betrokken.

Inhoud Calamiteitenplan

Calamiteitenorganisatie

- Crisiscoördinator(en) (waterbeheerder & sportvisserij)
- Kennisspecialisten: Visspecialisten/ecologen en watersysteembeheerders
- Veldwerkers (professionals en vrijwilligers)

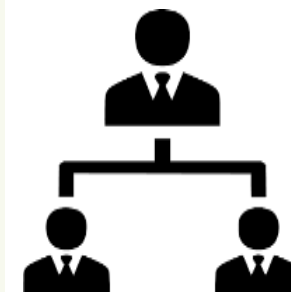
Signalering

Actieve signalering: extra veldbezoeken aan risicowateren en vismigratieroutes/vistrappen.

Passieve signalering: signalering door de buitendienst, door (sport)vissers of /en door oplettende burgers.

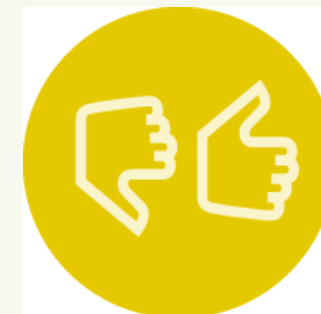
Meldingsprocedure

Meldingsprocedure van een calamiteit bij voorkeur centraal regelen door instellen van een speciaal nummer (voor zover dat niet al bestaat) voor het melden van problemen met vis via website van waterbeheerder, sportvisserij en natuurverenigingen.

Beoordeling van een melding

Op basis van een melding dient op basis van vooraf bepaalde criteria te worden besloten of ingrijpen gewenst/zinnig is (go/no go). De crisiscoördinator gebruikt informatie die snel beschikbaar moet zijn (water/locatie, hoeveelheid vis, vissoorten, weersvoorspellingen, etc.). Vaak is communicatie met de melder en/of een aanvullend veldbezoek gewenst.

Plan van aanpak

Het bepalen van de beste aanpak is maatwerk en verdient goede communicatie tussen verschillende partijen (met name tussen de mensen op kantoor en in het veld).

Enkele mogelijke manieren om in te grijpen zijn:

- Extra wateraanvoer
- Beluchten
- Wegvangen en overzetten van vis
- Ruimen van dode vis

Veldwerk

Veldwerkers moeten snel, veilig en efficiënt aan de slag kunnen. Bij grote klussen is inzet van vrijwilligers een optie. Veldwerkers dienen *a priori* te zijn geïdentificeerd. Zij moeten weten hoe te handelen (vismethoden, waar vissen, welke vissen (eerst), wat te doen met dode vissen, wat te doen met exoten, hoe de vissen te handelen, etc.). Duidelijke instructie en oefenen van veldwerkers is daarom belangrijk.

Materialen & transport

In het draaiboek moet worden vastgelegd welke materialen en transportmiddelen er nodig/beschikbaar zijn voor het uitvoeren van acties (beluchters, netten, kuipen, etc.). Ook is het belangrijk dat het duidelijk is wie wat beheert en onderhoud.

Kosten

Een overzicht van kosten en afspraken over het afdekken ervan kunnen ook in het plan worden opgenomen.

Toestemmingen/vergunningen

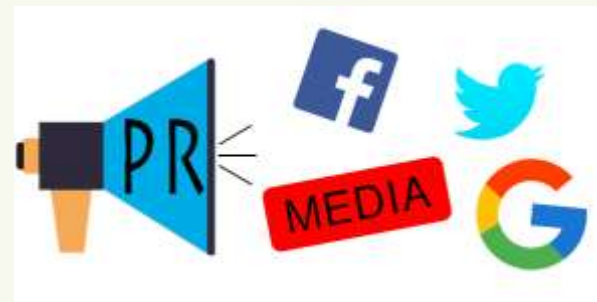
Om problemen en onnodige vertragingen te voorkomen moeten eventuele toestemmingen en vergunningen vooraf worden geregeld en vastgelegd.

- Bij het overplaatsen van vis is toestemming nodig van de visrechthebbende.
- Voor snelle toegang is soms toestemming nodig van terreinbeheerders.
- Het afvoeren van dode vis moet volgens de regels gebeuren.
- Exoten mogen niet worden overgeplaatst.

PR en media-aandacht

Calamiteiten met vis (zeker in stedelijk gebied) gaan vaak gepaard met commotie en belangstelling van de pers. Het is daarom goed om *a priori* afspraken te maken hoe hiermee om te gaan.

Evaluatie & Kennisontwikkeling

Het plan van aanpak en de genomen acties dienen periodiek te worden geëvalueerd (einde van het seizoen). Opgedane ervaringen en kennis kunnen daarbij worden gebruikt om het draaiboek te actualiseren en acties te verbeteren.

Aanvullend kan gewerkt worden aan ontwikkeling van specifieke kennis, zoals:

- Risicobeoordeling van wateren (kans op droogval x waarde visstand)
- Geschikte wateren om vissen in over te zetten
- Alternatieve waterbronnen
- De gevolgen van ingrijpen versus niet ingrijpen
- Methoden die de beste resultaten opleveren (*best practices*)

Kennisdeling is belangrijk, zowel intern binnen de organisatie als in samenwerking met crisisteams in andere delen van het land!

Hengelsport Federatie Midden-Nederland

Frank Bosman | 29-11-2019 | Droogte 2018

Droogte 2018

Veel problemen

Vaste plekken waren als eerste aan de beurt, daarna ging het heel snel en duurde het heel lang.

- Totaal meer dan 50 reddingsacties
- Van juli t/m november droogteproblemen
- Veel (social)media aandacht
- Veel betrokkenheid bij omgeving
- Grote gevolgen visstand en visserij

Droogte 2018

Werkwijze

Basis afspraken toen droogte begon:

- Meldingen via WRIJ of HF
- Situatie beoordelen
- Vrijwilligers en materialen organiseren
- Afstemmen met WRIJ waar vis heen kan
- Zo lang mogelijk wachten met ingrijpen
- Vissen zoveel mogelijk in hetzelfde systeem terugzetten
- Waterschap ruimt dode vissen op
- Hengelsport zorgt voor de (nog) levende vis

Droogte 2018

Opstart reddingsacties

Opstartfase moeizaam.

- Niet voorbereid op calamiteit van deze omvang
- Bereikbaarheid federatie niet 24/7
- Geen materialen ter ondersteuning vrijwilligers
- Vakantietijd...

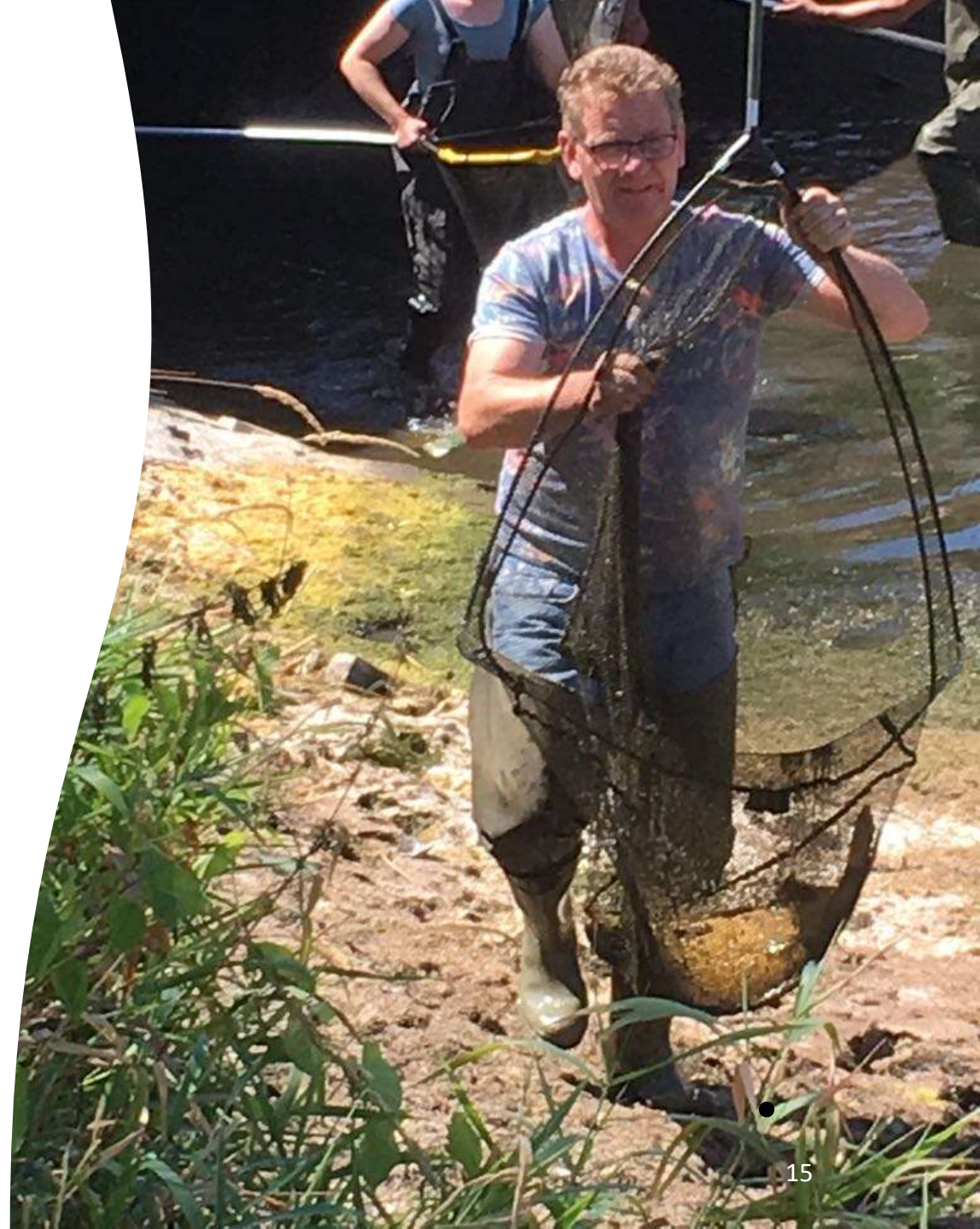

Droogte 2018

Coördinatie

Omvang snel te groot voor goede aansturing en coördinatie.

- Toen droogte langer duurde, steeds meer reddingsacties
- Overzicht reddingsacties verdween
- Veel energie in het gebied, alles om vis te redden!

Droogte 2018

Materialen

Vrijwilligers trokken alles uit de kast, later werd dit meer ondersteund.

- Veel eigen materiaal, netten, waadpakken, transportbakken etc.
- Veel materiaal niet geschikt voor het ruige werk
- Aan veiligheid werd niet altijd gedacht
- WRIJ en HF hebben materialen aangeschaft
- WRIJ stelde transportbakken en aanhangers beschikbaar
- Federatie ondersteunde met schepnetten, keurnetten en hielp met elektrovisapparaat
- Later meer slagkracht door betere samenwerking

Media aandacht

Reddingsacties vis in de kranten

Vrijwilligers halen vissen uit de Kanovijver in Rheden

Daar: rijkswaterstaat | Datum: 01 augustus 2018 13:06 | Versie update: 01-08-2018 13:12

Foto: rijkswaterstaat

Foto: Remo Groenbreg

RHEDEN - Ongeveer 20 vrijwilligers, jong en oud, zijn dinsdagavond bezig geweest om het gedeelte bij de brug in de Kanovijver leeg te halen in verband met het droogvallen van deze vijver.

Na gezamenlijk overleg hebben ze via een touw de waterplanten verwijderd en zijn daarna met een groot sleepnet begonnen om de vissen te vangen. Al snel kwamen de eerste kleine vissen, vooral baarsen, tevoorschijn.

▲ Foto: rijkswaterstaat in Harreveld, 20 Dinsdag 30 Juli 2018

Karpers uit Harreveld gered, visactie geslaagd

HARREVELD - Ruim vijftig grote karpers uit de Veengoot in Harreveld zijn gered. De visactie zaterdagochtend in de bijna droogstaande beek is geslaagd.

Tinje Kitz 26-07-18, 14:30

VRIJDAG 19 JULI 2018, 18:18

DEEL DIT ARTIKEL

Hengelaars redden honderden vissen uit sloot in Groenlo

Vissen gered in Groenlo

GROENLO - Enkele tientallen vrijwilligers van de Groenlose Hengelsport Vereniging hebben een heldendaad verricht door zeker 200 vissen van een wisse dood te redden. De dieren snakten naar zuurstof in een vrijwel drooggevalen sloot.

Voorzitter Erik Mertink van de hengelsportvereniging werd woensdagavond geïnformeerd over het leed in een sloot op industrieterrein De Laarberg. 'Ik schrok mij te pletter toen ik de volgende ochtend ging kijken.'

Media aandacht

Reddingsacties vis in de kranten

Vrijwilligers van de Hengelsportvereniging in actie door droogte

Visverenigingen in actie door droogte

Ingelsteek 2016/2017 100% Ingelsteek 2016/2017 100%

Hengelsportverenigingen verspreid door de hele Achterhoek, reizen reddingsacties op touw om vissen te redden van droogvallende plaatsen. In Aalten is zaterdag een aantal vissen gered uit de Maarte Waterleiding.

Vissen geëvacueerd vanwege de droogte

GRON
Petra Modderkolk - 12.02.2 augustus 2018

A 100 miljoen vissen zijn geëvacueerd uit de Vaart de Kiezen in de Achterhoek, 10 miljoen vissen.

Voorals in Oost-Nederland lijden vissen onder de droogte. In Bathmen

Vereniging vissen in de Achterhoek, 10 miljoen vissen zijn geëvacueerd uit de Vaart de Kiezen in de Achterhoek, 10 miljoen vissen.

Hengelsporters redden vissen uit droog gevallen Laak bij Rheden

RHEDEN/VELP - Vrijwilligers van hengelsportvereniging De Meun hebben woensdag een groot aantal karpers en brasems gered uit de watergang de Laak bij Rheden. De mannen hebben de vissen overgebracht naar de vijvers aan het Velperbroekcircuit in Velp.

Wat vissen zijn 10.000, 20.000

f 2 t e 1 Reactie

Remko Berendse is met Peter van der Borg.

20 jul

Kleine update, (zie ook de foto en filmpje)

Vanavond was het rustig op het werk dus kon eerder naar huis, dus even lange het water geëvacueerd hoe het er uit zag.

Vond het zo alarmerend dat ik aantal vrienden heb opgetrommeld en nog ff een uurtje aan de gang ben geweest. ... Meer weergeven

47 opmerkingen · 40 keer gedeeld

Like · Opmerking plaatsen · Deeln

Droogte 2018

Wat leren we hiervan?

Veel ervaring opgedaan met redden van vis, maar ook m.b.t. inrichting.

- Grote betrokkenheid vrijwilligers ook buiten verenigingen om
- Afstemming WRIJ en HF kon beter
- Materialen voor vangen en transporteren vis kon beter
- Watersystemen niet goed ingericht voor vis bij laag water
- Social media heeft lokaal grote invloed
- Coördinatie reddingsacties kostte de federatie erg veel tijd
- **Sportvisser zijn tot veel in staat als het moet!**

Droogte 2018

Inrichting watersystemen

Oud stokpaardje OVB beheerplannen beken komt weer terug!

- Genormaliseerde beken & veel andere wateren zijn zeer eenzijdig
- Gelijke diepte, droogte meteen desastreus voor hele water
- Diepere gaten kunnen droogte (tijdelijk) opvangen
- Diepere delen concentreren de vis, makkelijker te vangen als ze gered moeten worden
- Diepere gaten hebben jaarrond functie bijv. in de winter bij piekafvoeren
- **Goede KRW-maatregel...? Laagwatervluchtplaatsen voor vis....**

Droogte 2018

Benodigheden nieuwe calamiteit

Materialen moeten beter, net als afspraken

- Draaiboek voor nieuwe calamiteit
- Uitbreiding ondersteunende materialen
- Meer opgeleide mensen voor inzet elektrovisapparaat
- Afspraken inzet beroepsvissers wanneer nodig
- Juridische kaders bij calamiteiten
- Calamiteitenteam vrijwilligers

Tijd voor vragen?